

FAKTORY ÚSPEŠNOSTI CHOVU OVIEC V PODMIENKACH EURÓPSKEHO AGRÁRNEHO TRHU

FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OF SHEEP PRODUCTION WITHIN EUROPEAN AGRICULTURAL MARKET

Juraj Lazarčík

Abstract

Production of sheep in Slovakia has a good perspective in Slovakia. It is a source of a wide variety of regional specialty products from sheep milk as source of meat that is mostly exported to enterprises in EU countries. Moreover, sheep production is crucial for maintenance of countryside. The best results are obtained when countryside is maintained by farming and products are processed regionally. There were 321 200 sheep in Slovakia at the end of 2004 year which is by 4 300 (1,3 %) sheep higher number than in the previous year. The number of ewes was 224 000 by the end of 2004 year which is by 7 600 (3,5 %) more than in 2003 year. We expect that by end of 2005 there will be 317 000 sheep and 225 000 ewes. In addition to basic factors influencing the success of sheep production like sheep numbers, yield parameters and others there is a strong influence of quality and round the year deliveries.

Key words: production, factors, production orientation, barter

Úvod

Úspešnosť chovu oviec po vstupe do EÚ priamo závisí od spoločnej poľnohospodárskej politiky. Je potrebné prispôbiť sa podmienkam a využiť všetky ponúkané možnosti v prospech svojho chovu. Ekonomická efektívnosť chovu oviec sa nesporne radí medzi základné predpoklady rozvoja tohto odvetvia a konkurencie schopnosti jeho výrobkov na európskom a zahraničnom trhu. Rezervy sú vo využívaní racionálnych systémov chovu a vo využívaní kvalitného genofondu. Chov oviec pre úspešný rozvoj potrebuje určitú istotu. Je predpoklad, že v tejto oblasti sa bude situácia meniť postupne k lepšiemu, tak ako v krajinách, ktoré vstúpili do EÚ pred nami.

Materiál a metódy

Cieľom príspevku je vytypovať faktory, ktoré najviac ovplyvňujú úspešnosť chovu oviec v podmienkach európskeho trhu. Riešená problematika je súčasťou inštitucionálneho výskumu projektu E IV "Vplyv negociačného procesu na konkurencieschopnosť komodít rastlinnej a živočíšnej výroby" riešeného na Katedre ekonomiky FEM SPU v Nitre.

Pri riešení stanovenej úlohy bola použitá metóda triedenia. Na jej základe bol podkladový materiál upravený do systému štatistických radov. Na základe štatistického rozboru bola zhodnotená situácia v chove oviec v spoločnej organizácii trhu EÚ. podkladové údaje boli zisťované zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva v Bratislave, Slovenského zväzu chovateľov oviec a kôz v Banskej Bystrici, Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory v Bratislave a Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Výsledky a diskusia

Chov oviec bol v roku 2004 najstabilnejší z chovov, hlavne v počtoch zvierat, ale i produkcii kvalitného ovčieho a jahňacieho mäsa. Podľa dostupných údajov v porovnaní s rokom 2003 sme dosiahli nasledovné výsledky. K 31.12.2004 bolo 321 200 ks oviec (menej o 1,34 %) a z toho bolo 224 000 ks bahníc (viac o 3,50 %). produkcia jatočných oviec bola 3 824 ton živej hmotnosti (nárast o 3,61 %), ovčieho mlieka 10 599 tisíc l (pokles o 9,22 %), ovčej vlny v pote

873 ton (pokles o 2,21 %). Predaj jatočných oviec bol 3 424 t živej hmotnosti (nárast o 4,11 %), z toho 1 623 ton živej hmotnosti (nárast o 3,41 %) jatočných jahniat. Predaj ovčieho mlieka bol 9 012 tis.l (pokles o 12,00 %) a ovčej vlny 564 ton (nárast o 20,31 %).

Vplyvom dlhodobého a stabilného dopytu po jahňacom mäse na zahraničných trhoch vzrastá u nás počet predaných jahniat a zlepšuje sa aj ich kvalita. V roku 2005 sa predalo približne 106 tisíc ks jahniat s nižšou priemernou hmotnosťou v súvislosti so skorším termínom Veľkonočných sviatkov a tým aj so skorším predajom tzv. veľkonočných jahniat.

Vstupom Slovenska do Európskej únie sa stal trh s ostatnými členskými štátmi vnútorným trhom EÚ a len trh s tretími krajinami ostáva pre EÚ a teda aj pre Slovensko zahraničným obchodom. Slovensko sa začlenilo do systému INTRASTAT, pod gestorstvom Štatistického úradu SR a Colného riaditeľstva SR. Tento systém sleduje obchod s členskými krajinami EÚ. Podľa údajov ŠÚ SR sa v roku 2004 na Slovensko doviezlo 42,6 ton živých oviec v hodnote 794 520 JK a 15,3 ton ovčieho mäsa čo v peňažnom vyjadrení predstavuje 2 376 410 Sk . Živé ovce sa doviezli prevažne z Poľska a ovčie mäso z Českej republiky.

Celkový vývoz živých oviec a ovčieho mäsa do štátov EÚ - presuny v rámci EÚ, v roku 2004 bol 915 ton v prepočte na mäso na kosti, čo bolo o 5,2 % viac ako v roku 2003. Živé ovce predstavovali 870 ton asi 67,5 mil Sk (takmer o 7 % viac ako v roku 2003) a 465 ton ovčieho mäsa 83 mil Sk (takmer 4 % viac ako v roku 2003). Živé ovce sme presúvali do Poľska, Maďarska a Talianska a ovčie mäso do Talianska a Českej republiky.

Podľa Eurostatu sa v roku 2005 v Európskej únii zníži produkcia oviec o 2,62 % na 63,1 mil. kusov, čo znamená, že aj naďalej bude pokračovať klesajúci trend, ktorý sa začal v roku 2001, kedy niekoľko krajín postihla kriváčka a slintačka.

V decembri 2004 sa na území EÚ chovalo 89,3 mil. oviec, čo je o 0,42 % menej ako v rovnakom období 2003. Pokles stavov bol najvýraznejší v Dánsku (-16,22 %). Veľká Británia a Španielsko sú dominujúcimi krajinami v produkcii a stave oviec (polovica z celkového počtu oviec chovaných v EÚ sa nachádza v týchto štátoch). Predpokladá sa tiež zníženie spotreby ovčieho mäsa počas najbližších piatich rokov, kým import bude pomaly narastať.

Ovčieho mäsa v EÚ sa skonzumuje menej ako 3 kg na obyvateľa a rok (Slovensko 0,20 kg).

V súčasnosti Európa ročne dováža okolo 300 000 t ovčieho mäsa a to nie je plne pokrytý dopyt. Tu je príležitosť pre všetkých potencionálnych dodávateľov, ktorí majú ešte veľké rezervy v kvantite aj kvalite.

Z hľadiska kvantity nemôžeme byť konkurencie schopní voči štátom ako je Rumunsko (9 mil. bahníc), Poľsko (cez 5 mil. bahníc), Bulharsko (4 mil. bahníc), Maďarsko (2 mil. bahníc).

Našou výhodou do istej miery okrem Poľska sú nižšie dopravné náklady, na čo sa ale nedá spoliehať, lebo situácia sa môže zmeniť tak, že dopravné náklady bude hradiť dodávateľ.

Producenti a ich zástupcovia v snahe o uplatnenie sa na trhoch EÚ budú hľadať aj iné možnosti. Jednou z nich je kompenzačný výmenný obchod - tovar za tovar. Vylúčiť nemôžeme ani obchody so stratovými cenami. Inými slovami producenti budú hľadať rôzne možnosti, ako sa dlhodobo uplatniť na trhu.

Okrem základných faktorov, ktoré ovplyvňujú úspešnosť chovu oviec, ako sú početné stavy, úžitkové parametre, použitá technológia a výrobné zameranie a domáca spotreba a vývoz máme k dispozícii veľmi silné faktory a to je kvalita a celoročné dodávky.

Pod obdobím celoročnej dodávky rozumieme vykrytie obdobia aj mimo hlavnej vianočnej a veľkonočnej sezóny.

Kvalita dodávanej produkcie musí byť samozrejماً. Nemôžeme uprednostňovať kvalitu pred časom dodávok, ale čas dodávok pred kvalitou.

Všetky opatrenia, ktoré súvisia s kvalitou a časom dodávok sú pri dnešnom rozvoji vedy a techniky dostupné. Je len na riadiacich prevádzkach a ošetrojúcom personáli, ako uvedené opatrenia uplatniť v praxi.

Pravdou naďalej zostane, že naše jahňatá a slovenská bryndza sa na trhu EÚ nestratia. Ale o to sa musíme snažiť.

Záver

Chov oviec má na Slovensku svoje opodstatnenie. Ovce najracionálnejšie využívajú trvalé trávne porasty a v značnej miere sa podieľajú na krajinotvorbe, ochrane životného prostredia a udržujú kultúrny ráz vidieka. Taktiež sú zdrojom krojových výrobkov na báze mlieka, ako aj zdrojom príjmov mäsa, ktorého odberatelia sú hlavne podniky členských krajín EÚ. Chovatelia oviec si musia uvedomiť, že prežije len ten, kto bude lepší, V krajinách EÚ pred rozšírením trval deficit ovčích produktov a ten sa prehľbuje. Podľa zámerov prieskumu sú rezervy v kvalite, ale aj v kvantite potencionálnych dodávateľov. Určitou výhodou pre nás sú nižšie dopravné náklady v porovnaní s Rumunskom, Bulharskom a Poľskom. ale aj to sa môže zmeniť v neprospech dodávateľa.

Hlavným faktorom na trhoch EÚ zostáva pre Slovensko iba kvalita a ročné obdobie dodávky, čo pri súčasnom rozvoji vedy a techniky by nemal byť problém. Záverom môžeme povedať, že tradícia nás a bez prispôsobenia sa konkurencii ovčiarsky vyspelejších krajín to nepôjde.

Anotácia

Takmer všetky výrobné poľnohospodárske oblasti Slovenska majú možnosti pre chov oviec. Názor, že ovca patrí výlučne do horských polôh, kde sú rozsiahle pasienky, je neopodstatnený. Pri nesprávnej organizácii stretne sa s neúspechom práve tak v horskej, ako aj v nížinnej oblasti. V nížinnej oblasti môžeme mať také vynikajúce chovy, ako v horskej oblasti, ak venujeme chovu oviec potrebnú starostlivosť. Je len dôležité, aby sa na hospodárstve choval taký počet oviec a takého zamerania, od ktorého by hospodárstvo pri maximálnom využití všetkých absolútnych krmív a príležitostnej paše a pri minimálnom potrebnom množstve krmív dosiahli maximálnu úžitkovosť. Ak má byť chov oviec výnosný pre každý poľnohospodársky podnik, musia sa dodržiavať predovšetkým zásady správnej výživy, racionálna organizácia chovu, dobrý zdravotný stav a ostatné dôležité faktory.

Kľúčové slová: produkcia, faktor, výrobné zameranie, výmenný obchod

Literatúra

1. BORECKÁ,S.: Situačná a výhľadová správa k 31.12.2004 OVCE, VÚEPP Bratislava, ISBN 80-8058-370-6
2. DÚBRAVSKÁ,J.: Slovenský chovateľ oviec v rozšírenej Európskej únii. Zborník prednášok z odborného seminára s medzinárodnou účasťou, VÚŽV Nitra 2002, s. 9-15, ISBN 80-88872-23-5
3. KURILLA,F.: Správa o činnosti ZCHOK na Slovensku za rok 2004. Chov oviec a kôz č. 2/2005, VÚŽV Trenčianska Teplá, str. 2-4
4. LAZARČÍK,J.: Chov oviec v transformácii poľnohospodárstva na EÚ. Zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie. Nitra 20.-21. máj 2004, ISBN 80-8096-356-0
5. OCHODNÍCKÝ,D.: Ovce - kozy a EÚ. Chov oviec a kôz. č. 1/2005, str. 3-4. VÚŽV Trenčianska Teplá

Kontaktná adresa :

doc.Ing.Juraj Lazarčík,CSc. Katedra ekonomiky, FEM SPU Tr.A.Hlinku 2, 949 76 Nitra